

Краєзнавці Закарпаття започаткували фестиваль «Колочавська ріплянка»

Цікава і багата, інтригована опришківськими легендами, Колочава завжди привертала увагу істориків, письменників та інших творчих людей, а також туристів. Привабливості селу додає проведення традиційних свят і фестивалів. А 15 червня 2013 року ввійде в історію селища як день заснування унікального фестивалю в Україні – фестивалю «Колочавська ріплянка».

У Колочаві здавна картоплю називають ріпою, звідси й ріплянка. Суворі гірські умови життя об'єктивно сформували головну страву меню місцевих жителів, що збереглася і до нині – ріплянку. Тут гостя майже в кожній хаті обов'язково почастиють цією стравою. А ще запропонують підбивані та сухі лопатки, колочені фасулі, ліниві цокілі, коропчену ріпу. Окремі страви – неповторне творіння колочавських кухарок, яких не скуштуєш і в сусідньому селі. Рецепти страв – складові історії селища, вони не сьогодні створені і не запозичені з Інтернету. Але головним блюдом у колочавців, як, очевидно, і у багатьох українських селах, традиційно залишається ріпа-картопля. Правда, готують її як ніде інде, з особливим смаком, по-колочавськи.

Добре знаючи місцеві звичаї і традиції, колишній житель Колочави, а нині киянин, депутат Верховної Ради України V-VI скликань, член Правління Національної спілки краєзнавців України, нещодавно удостоєний заснованої нинішнього року премії імені академіка Петра Тронька, Станіслав Михайлович Аржевітін, вперше запропонував провести фестиваль ріплянки. Не випадково колочавці називають Аржевітіна реставратором і архітектором селища за його великий внесок у відродження традицій гірського селища та його розвиток. Це все дуже приваблює і захоплює численних туристів, потік яких невинно зростає з року в рік. А ще, або – найголовніше для селян – він уже створив для них чимало нових робочих місць, які після руйнації Радянського Союзу зникли як роса на сонці... І має намір продовжувати їх створення.

Прем'єра фестивалю вдало пройшла у скансені «Старе село». Центральною подією його

став конкурс приготування ріплянки по-колочавськи, участь у якому взяли два десятки місцевих кухарок. Простий, на перший погляд, процес вимагає спеціальних знань, умінь та витонченої майстерності. Варену картоплю змішують з мелайним (кукурудзяним) борошном і топчуть-пресують токаняником. Зокрема, на проведення фестивалю було використано два центнери кукурудзяного борошна.

Переможцем конкурсу стала вчителька місцевої середньої школи, колишня однокласниця С. М. Аржевітіна, Наталія Тумарець. Друге місце посіла Олена Росада, третє – поділили між собою Оксана Драч та Лілія Павлюк. Подарунки отримали усі без винятку учасники конкурсу. Їх вручили члени Закарпатської обласної організації Національної спілки краєзнавців України С. М. Аржевітін та Ю. Ф. Глеба, начальник управління культури обласної державної адміністрації.

Станіслав Михайлович Аржевітін особисто знайомив учасників культурологічного дійства з музеєм і творчістю класика чеської літератури Івана Ольбахта (Каміла Земана). В 30-х роках XX століття письменник декілька разів бував у Колочаві і навіть певний час проживав у селі та написав там окремі свої твори. Найвідомішим став роман «Микола Шугай – розбійник», що розповідає про останнього опришка Карпат. Добре znana Колочава в Європі і через фільм за сценарієм І. Ольбахта під назвою «Марійка-невірниця», який нещодавно на міжнародному фестивалі архівних і реставрованих стрічок у Болоньї (Італія) посів перше місце.

У музеї-скансені «Старе село» колочавці, члени Закарпатської обласної організації НСКУ, на лоні чарівної і неповторної карпатської природи через побутові сценки, з гумором і добротою, уміло та захоплююче демонстрували нелегке і багатогранне минуле життя горян. Центральною фігурою села був берюв – голова села. Нині у скансені ретельно відтворено більше двадцяти житлових і господарських споруд, зібрано і реставровано, приведено у належний стан і систематизовано тисячі предметів сільського побуту, найрізноманітніших інструментів.

Привертають увагу відвідувачів колиба, хати вівчаря, лісоруба, чоботаря, бондаря, сабова, шустера та ін. Колоритні та цікаві єврейські корчма із справжньою борговою книгою та лазня, жандармерія з камерою для порушників порядку та церковно-парафіяльна школа.

Учасники фестивалю їздили у вагонах-експонатах та на дрезині справжньою вузькоколійкою. Матеріали для спорудження вузькоколійки

зібрані та доставлені до Колочава з усіх кінців області (не без пригод). Варто зазначити, що дрезина була у особистому користуванні Героя Соціалістичної праці, переможця чемпіонату світу лісорубів в Монреалі (Канада), начальника Турбатського лісопункту Усть-Чорнянського лісокомбінату Івана Васильовича Чуси, якого я знав особисто у період роботи у Тячівському районі у 1979-1982 роках.

На каву усіх запрошував міністерський радник Угорщини Едмунд Еган, який планував поліпшити життя поневолених угорцями закарпатців. Його роль уміло зіграв колочавець, один із членів Закарпатської обласної організації НСКУ. Прихильників чеської культури запрошували до “*Olbrachtovej pivnice*”, а любителі гострих відчуттів могли забратися на горище – «На пуді у Шугая», де їх пригощали добротною горілкою домашнього приготування, колочавськими домашніми ковбасами та копченим м'ясом.

Автору цих рядків також випала честь зіграти роль відомого громадсько-політичного діяча, письменника В. Гренджі-Донського.

Значний інтерес в учасників свята викликала військова тематика – музей воїнам-афганцям, можливість покататися на справжньому бронетранспортері, побувати в бункері, польовому госпіталі та на військовій кухні, що були складовими відомої оборонної лінії Арпада, спорудженої для зупинення наступу Радянської Армії. Про всі ці комплекси експонатів можна розповідати конкретно і довго. До прикладу, в бункері, як і у роки Другої світової війни, після реставраційних робіт розміщені кулемет, автомати, пристрій далекого бачення, гранати, снаряди, патрони, пістолети та десятки інших оригінальних предметів далеких воєнних часів. Об'єкт планується значно розширити та збагатити новими раритетними експонатами. Є конкретні плани подальшого розвитку і інших напрямів, що становлять значний інтерес для туристів, у тому числі чеських, словацьких, угорських та ін.

Доктор економічних наук Станіслав Михайлович Аржевітін не з чужих переказів добре знає про гострі проблеми і депресивність гірських населених пунктів, насамперед, Закарпаття. Свою багатогранну діяльність, створення нових робочих місць, розвиток зеленого туризму він небезпідставно вважає одними із засобів вирішення численних проблем гірських поселень, в першу чергу, – безробіття. А відкритий декілька років тому єдиний в Україні пам'ятник заробітчанах у центрі села, на автобусній зупинці, нагадує кожному про важку долю шукачів засобів для існування в далекій чужині – в Греції, Італії, Іспанії, Португалії, Польщі, Росії, Словаччині, Чехії та багатьох інших країнах світу. Викарбовані на пам'ятнику понад сто прізвищ колочавців, які не поверну-

лися із заробітків на чужині живими, засвідчують жакливу ціну нелегкої долі сільських заробітчаних.

Жорстока нинішня реальність в умовах масового безробіття вчить колочавців жити, боротися за виживання і щасливу долю своїх дітей по новому. Реальним їх помічником на цій нелегкій життєвій дорозі став за власною волею Станіслав Михайлович Аржевітін.

На фестивалі було також вперше презентовано третій том багатотомного видання історії Колочави С. М. Аржевітіна під назвою «Карпатська Україна: епоха в добі». Зміст і проблематика книги виходять далеко за межі історії села Колочави і переоцінити її значимість важко. «У цій книзі, – зазначає у передмові під назвою «Історико-політологічний путівник по Закарпатській Україні, або новий авторський проект Станіслава Аржевітіна» заступник Голови Українського інституту національної пам'яті, завідувач кафедри Національної академії Служби безпеки України, доктор історичних наук Дмитро Веденєєв, – С. Аржевітін залишився вірним своєму улюбленому творчому прийому: широкому використанню різнопланових джерел, які вдало доповнюють одне одного, карколомно переміщуючи читача з височин європейської політики до життя-буття окремого села або рефлексій «простих» людей – маленьких суб'єктів масштабних подій, у вирі яких вони опинилися. Серед усього матеріалу: документи іноземних органів влади й національно-визвольного руху, тогочасна періодика, наукові праці та збірники документів. Як завжди, друковані матеріали рясно перемежуються із зібраними автором особисто спогадами очевидців і учасників подій та фольклорним матеріалом».

На презентації виступили члени Закарпатської обласної організації НСКУ: автор книги, доктор економічних наук С. М. Аржевітін, кандидат історичних наук М. В. Делеган, доктор історичних наук, професор Ужгородського національного університету С. Д. Федака та ін.

Передував фестивалю дводенний прес-тур для журналістів із всеукраїнських друкованих видань, радіо і телебачення, який проводився С. М. Аржевітіним вперше в Колочаві.

Учасники фестивалю були однастайні в думці – в Колочаві зроблено багато життєво важливого, що варто було б врахувати в усій Україні.